

N:o 21.

Ank. till Riksd. kansli den 18 februari 1898, kl. 2 e. m.

Utlåtande, i anledning af väckt motion angående tillägg till gällande lag beträffande testamente.

Uti en inom Första Kammaren väckt och till lagutskottet hänvisad motion, n:o 12, anför herr *Ljungberg*:

»När en person dör, inträda hans efter lagen bestämda arfvingar i eganderätten till hans qvarlåtenskap, så framt icke inskränkningar i denna deras rätt skett genom förordnanden i något testamente.

Men det undantag från arfsrätten, som sålunda är af lagen medgifvet, måste naturligtvis, för att vara giltigt, vara till formen *lagligt* och till innehållet *förnuftsrent* och *verkställbart*.

Rörande ett testamentes *form* finnas i vår lag i 16 kap. ärfdebalken föreskrifter lemnade angående *bevitnandet*, och i 17 kap. af samma balk bestämmes, *hvad* och *huru* mycket man må i testamente gifva; men icke ett ord finnes, utvisande, huru förfaras skall, om testamentet ej *kan* tillämpas, vare sig det är förnuftsvidrigt i sak eller saknar nödiga bestämmelser för dess tillämpning, så att man t. ex. icke i testamentet får veta, *hvar* och *af hvem* den borttestamenterade fonden eller egendomen skall förvaras eller förvaltas, eller af hvilken och till hvad belopp *kostnaderna* för besörjandet af testators syften skola utgöras.

Dessa brister hafva åtminstone delvis varit insedda och uppmärksammade af våra lagkomitéer och lagberedningar. Uti det år 1818 af trycket utgifna, af en komité utarbetade förslag till ny ärfda- och jordabalk heter det i kap. 11 § 7: »Gör någon testamente till fromma stiftelser eller andra allmänna eller enskilda inrättningar, eller förordnar gifvaren sjelf någon ny sådan stiftelse eller inrättning, *pröfve Konungen, om det testamente antagas må*, ändå att det eljest ståndande varder».

Enahanda stadgande återfinnes i lagberedningens år 1847 af trycket utgifna förslag till giftermåls-, ärfda-, jorda- och byggningsbalkarne, blott med den skilnad, att i sistnämnda förslags 9 kap. 28 § af ärfdebalken tillägges: att, endast om lös egendom af 300 riksdalers värde eller deröfver (för anförda ändamål) gifves, *Konungen skall pröfva*, om testamentet *må antagas*.

I båda de förenämnda lagkomiténs och lagberedningens förslag äro sådana i ett testamente antagna villkor, som strida mot lag och goda seder eller eljest otjenliga pröfvas, förklarade »utan verkan»; och i beredningens förslag (10 kap. 13 § ärfdebalken) är dessutom stadgadt: »Har man i testamente satt annat villkor, som finnes otjenligt eller *ej uppfyllas kan*, pröfve rätten, efter omständigheterna, om testamentet eller villkoret må vara *utan verkan*.»

Orsaken, att, trots dessa erinringar och förslag, här ofvan af mig påpekade brister i denna gren af lagstiftningen ej blifvit afhjelpa, torde väl i hufvudsaklig mån böra tillskrifvas den omständighet, att sådana fall af betydelse icke inträffat, som med nödvändighet påkallat mera fullständiga lagstadganden på detta område.»

Men nu hade, fortsätter motionären, saknaden af tydlig lag på detta område gjort sig särskildt kännbar i afseende på ett af svensk man upprättadt testamente, hvarigenom ett efter våra förhållanden oerhördt värdebelopp efterlemnats nära nog som en res nullius med föreskrifter endast beträffande dispositionen, och äfven de af den beskaffenhet, att de omöjligen kunde, utan att man delvis bröte mot eller kringginge samma föreskrifter, verkställas. Sedan motionären härefter närmare redogjort för det af honom omnämnda fallet, anför han vidare, att likartade svårigheter vid tillämpningen af gifna testamenteriska förordnanden äfven kunde vid andra tillfällen uppstå, och att han därför velat hemställa om sådana tillägg till lagens stadganden angående testamente, att för giltigheten af ett förordnande af detta slag fordrades icke blott dess formella behörighet, efter nu gällande lag, utan äfven ett så beskaffadt innehåll, att testamentet vore verkställbart och icke saknade bestämmelser af vigt för dess tillämpning.

På grund af hvad motionären sålunda anført, hemställer han, att uti en särskild §, i 17 kap. ärfdebalken måtte stadgas:

»Har någon i testamente vid rättigheten att tillträda hvad dervid gifvet är fäst vid villkor, som strider mot lag och goda seder, vare det testamente utan verkan i hvad det på sådant villkor beror. Har man i testamente satt annat villkor, som finnes otjenligt eller vare sig i saknad af nödiga bestämmelser för dess utförande eller annorledes ej uppfyllas kan,

pröfve rätten, efter omständigheterna, om testamentet eller vilkoret må vara utan verkan»;

eller, om detta förslag icke vunnit Riksdagens bifall,

att Riksdagen måtte till Kongl. Maj:t aflåta en skrifvelse med anhållan, att ny testamentslag eller förslag till i angifvet syfte erforderligt tillägg till 17 kap. ärfdebalken måtte utarbetas och för nästinstundande Riksdag framläggas.

Utskottet hyser den uppfattning, att det hufvudsakliga af hvad motionären föreslagit redan är gällande svensk rätt, ehuru icke skrifven lag. Det måste nemligen, ehuru det icke finnes uttryckligen stadgadt, följa af vår rätts allmänna grundsatser, att ett testamente, hvilket enligt sin ursprungliga ordalydelse icke kan verkställas, när det icke heller kan kompletteras genom frivillig öfverenskommelse mellan vederbörande, af domstol blifver, om talan derom föres, underkändt. Är åter ett testamenteriskt förordnande förknippadt med ett vilkor, som strider mot lag eller goda seder, torde antingen ett sådant vilkor eller, om sambandet mellan detta och sjelfva förordnandet är mera väsentligt, hela testamentet blifva utan verkan. Bestämmelser af sådan art, som motionären förordat och som omförmålas i lagkomiténs och äldre lagberedningens lagförslag, torde väl för fullständighetens skull kunna ifrågasättas, om och när det blifver fråga om en ny testamentslagstiftning, men att nu, utan samband med en sådan fullständigare lagstiftningsåtgärd, till gällande lag göra tillägg i sådant syfte, anser utskottet ej erforderligt, helst saknaden af dylika bestämmelser, utskottet veterligen, ej förorsakat några som helst praktiska olägenheter.

Af hvad sålunda anförts föranlåtes utskottet hemställa,

att förevarande motion icke må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 18 februari 1898.

På lagutskottets vägnar:

CARL B. HASSELROT.